

Täysistunto

Tiistai 11.2.2025 klo 14.00—16.20

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaaratiedotteesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 206/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Rantanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.03 Sisäministeri Mari Rantanen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä-
kin esityksessä on kysymys varautumisesta. Vaaratiedotteesta annettua lakia esitetään
muutettavaksi siten, että myös kunnan terveydensuojeluviranomaisella olisi toimivalta an-
taa vaaratiedote. Esityksen tavoitteena on nopeuttaa ja parantaa väestön tiedonsaantia eri-
tyisesti talousveden aiheuttamissa epidemiatilanteissa, joissa kunnan terveydensuojeluvir-
anomaisella on johto- ja tiedottamisvastuu.

Esitys nopeuttaisi väestön tiedonsaantia ja tehostaisi viranomaisten toimintaa, sillä jat-
kossa kunnan terveydensuojeluviranomaisen ei tarvitsisi turvautua muihin viranomaisiin
vaaratiedotteen antamisessa. Se, ettei kunnan terveydensuojeluviranomaisella ole voimas-
sa olevan lain nojalla toimivaltaa vaaratiedotteen antamiseen, vaikeuttaa ja hidastaa talous-
vesivälitteisestä epidemiasta tai epidemiaepäilystä tiedottamista altistuneelle väestölle ja
on siten omiaan lisäämään sairastuneiden henkilöiden määrää tilanteessa, jossa talousvesi
on saastunut. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen toimivalta antaa vaaratiedotteita pa-
rantaisi ja nopeuttaisi talousveden aiheuttamasta epidemiasta ja sen epäilystä tiedottamista
altistuneelle väestölle ja siten parhaimmillaan estäisi kokonaan sairastumiset.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.5.2025 tai mahdollisimman pian sen
jälkeen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

15.05 Jaana Strandman ps: Arvoisa herra puhemies, kunnioitettu ministeri! Esityksessä
ehdotetaan muutettavaksi vaaratiedotteesta annettua lakia siten, että myös kunnan tervey-
densuojeluviranomaisella olisi toimivalta antaa vaaratiedote. Terveystiedotuslaissa sää-
detään kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävistä. Kunnan terveydensuojeluviran-
omaisella on muun muassa johto- ja tiedottamisvastuu talousveden aiheuttamissa epide-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2025 vp

miatilanteissa. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.5.2025 tai mahdollisimman pian sen jälkeen.

Arvoisa herra puhemies! Vesihuolto kuuluu yhteiskuntamme huoltovarmuuskriittisiin toimialoihin. Johto- ja tiedottamisvastuu talousvesivälitteisissä epidemiatilanteissa tai sellaista epäiltäessä on kunnan terveydensuojeluviranomaisella. Tilanteessa, jossa talousveden laatu ei täytä sille asetettuja laatuvaatimuksia, tulee tieto vaarasta sekä toimintaohjeista, kuten veden käyttökiellosta, saattaa nopeasti vettä käyttävien tietoon. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen oikeus antaa vaaratiedote nopeuttaisi ja parantaisi väestön tiedonsaantia epidemiatilanteessa tai sellaista epäiltäessä.

Käytän tästä esimerkkinä Espoossa vuosi sitten tapahtunutta laajaa vesijohtoverkoston putkirikkoa, joka osoitti, ettei nykyinen Vaaratiedoteoppaassa esitetty ohjeistus pelastuslaitoksen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen yhteistyöstä ole toimiva ratkaisu. Pelastuslaitos välitti vaaratiedotteen saatuaan siihen luvan sosiaali- ja terveysministeriöltä, jolla on vaaratiedotteista annetun lain mukaan toimivalta vaaratiedotteen antamiseen. Vaaratiedotteen julkaisemiseen radiossa ja televisiossa kului aikaa noin kaksi ja puoli tuntia siitä, kun vaaratiedote olisi ollut valmis annettavaksi. Luvan saamisen jälkeen vaaratiedotteen antamiseen kului aikaa vain noin 15 minuuttia.

Nopeasti syntyvissä vaaratilanteissa on ensiarvoisen tärkeää, että tieto tapahtuneesta sekä sitä koskevat toimintaohjeet saataisiin välitettyä ihmisille mahdollisimman nopeasti ja laajasti. Jos Espoon tapauksessa talousvesi olisi putkirikon vuoksi ollut saastunut, olisi yli kahden tunnin viiveestä vaaratiedotteen antamisessa aiheutunut todennäköisesti huomattava määrä sairastuneita. Lisäksi kriittisen infran vesilaitoksiin on poikkeuksellisesti murtauduttu viime aikoina ympäri Suomea. Se, ettei kunnan terveydensuojeluviranomaisella ole voimassa olevan lain nojalla toimivaltaa vaaratiedotteen antamiseen, vaikeuttaa ja hidastaa talousvesivälitteisestä epidemiasta tai epidemiaepäilystä tiedottamista altistuneelle väestölle ja on siten omiaan lisäämään sairastuneiden henkilöiden määrää tilanteissa, joissa talousvesi on saastunut. Nykyinen toimintamalli, jossa hyvinvointialueen pelastusviranomainen antaisi kunnan terveydensuojeluviranomaisen laatiman vaaratiedotteen, on lisäksi oikeudellisesti kyseenalainen, sillä vaaratiedotteen antava viranomainen on lähtökohtaisesti myös vastuussa vaaratiedotteen oikeellisuudesta ja sen vaikutuksesta.

Tämän esityksen tavoitteena on nopeuttaa ja parantaa väestön tiedonsaantia sellaisissa kunnan terveydensuojeluviranomaisen johtovastuulla olevissa vaaratilanteissa, joissa väestön terveys on tai sen epäillään olevan välittömästi uhattuna. Esityksellä edistettäisiin väestön terveyden suojelua.

Tämä esitys on erityisen tarpeellinen ja kannatettava. Se nopeuttaa ja suoraviivaistaa tiedottamista. On äärimmäisen tarpeellista tarkastella kaikkia tämän tyyppisiä yhteiskuntamme toimintoja ja tehdä niihin muutoksia pikaisesti. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Immonen, olkaa hyvä.

15.09 Tomi Immonen ps: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille hyvästä asian esittelystä ja valmistelusta.

Tässä esityksessähän siis ehdotetaan muutettavaksi tuota vaaratiedotteesta annettua lakia siten, että myös kunnan terveydensuojeluviranomaisella olisi toimivalta antaa vaaratiedote. Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on johto- ja tiedottamisvastuu muun muassa talousveden aiheuttamissa epidemiatilanteissa. Tiivistettynä kyseessä on siis ylimääräis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2025 vp

ten välikäsien poistaminen tästä yhtälöstä ja kriittisen tiedon välittäminen mahdollisimman nopeasti suoraan sille väestölle.

Täällä jo mainittu esimerkki tällaisesta tapauksesta oli tuo vuosi sitten Espoossa tapahtunut laaja vesijohtoverkoston putkirikko, jossa vaaratiedotteen julkaisemiseen kului tuolloin aikaa yli kaksi ja puoli tuntia, kun pelastuslaitos joutui yksinkertaisesti odottelemaan lupaa asianomaisilta tahoilta. Todellisessa tilanteessa nuo kuluneet tunnit voivat olla hyvinkin kriittisiä mahdollisen epidemiatilanteen ehkäisemisessä. Nykyinen, epävarma turvallisuustilanne ja eri puolilla Suomea tapahtuneet murrot vedenpuhdistamoihin ja vesitorneihin tekevät tästä erityisen ajankohtaisen ja merkityksellisen lainsäädännön tällä hetkellä.

Valtakunnallista varautumispäivää vietettiin viime perjantaina 7.2., ja tänään vietämme 112-päivää. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön viime vuonna teettämästä kyselystä ilmenee valitettavasti, että merkittävä osa suomalaisista ei noudata virallista 72 tunnin varautumisohjetta. Vain alle kolmasosalla on pullovettä vähintään kolmeksi vuorokaudeksi. Hallituksen hyvän esityksen myötä onkin syytä muistuttaa yleisöä varautumisen tärkeydestä ja kansalaisten omastakin vastuusta poikkeusoloissa. Kouluttautumista on mahdollista hankkia MPK ry:n kautta, ja monelta muultakin kurssilta kansalaiset voivat itsekkin näitä valmiuksia lisätä. Kiitos hyvän lainsäädännön meillä on myöskin lainsäädäntöpohjaa tälle valmiuksien osoittamiselle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

15.11 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Esitys vaaratiedotteen laajentamisesta niin, että kunnan terveysviranomaisilla olisi myös oikeus sellainen antaa kriisitilanteessa, on kyllä kannatettava.

Tässä yhteydessä haluan tuoda tämmöisen ikävän esimerkin. Se on vuodelta 2007, jolloin Pirkanmaalla Nokian kaupungissa tapahtui vesilaitoksella valitettava virhe, jossa jätevettä päätyi sitten juomaveteen. Se vaikutti kyllä niin, että taisi tulla jopa elinikäisiä riesoja ja sairauksia ihmisille hoidettaviksi. Ongelmaa pahensi se, että siihen tuli sitä viivettä, tiedotus ei mennyt nopeasti, se ei mennyt avoimesti. Tiedottamisen pitää kriisitilanteessa olla luotettavaa, selkeää, johdonmukaista ja oikeaa, ja kansalaisilla pitää olla luottamus siihen, että se tieto tulee sellaiselta taholta, johon voidaan luottaa.

Nykyään tietysti somekanavat ovat kehittyneempiä kuin 2007, mutta sen varaan ei kyllä kriisitiedottamista pidä eikä voi jättää. Toki sielläkin sitä tietoa sitten jaetaan, mutta oikean tiedon, oikean lähteen jäljille pääseminen on aivan erityisen tärkeää tämmöisessä tilanteessa. Kun kello tikittää, niin tällaisessa tilanteessa, niin kuin esimerkiksi Nokialla tai mikä esimerkki tuossa äsken Espoosta mainittiin — oliko se Espoo — jokainen minuutti on ratkaiseva. Esimerkiksi siinä Nokian tapauksessa ihmiset vaan valuttivat vettä ja ajattelivat, että kyllä se maku siitä muuttuu, kun vähän sitä enemmän valuttaa, ja jatkoivat juomista. Ajateltiin, että paha olo helpottaa, kun vaan ymmärtää juoda lisää.

Virheistä pitää oppia, ja tässä on opittu. Nyt sitten kun miettii tätä turvallisuustilannetta Euroopassa ja maailmalla ylipäätään, tämänsuuntainen muutos on kyllä tarpeen. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lauri Lyly, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2025 vp

15.13 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Tämä on erinomainen ehdotus sen takia, että juuri niin kuin täällä monessa puheenvuorossa on tullut esiin, niin tässä nopeus on valttia ja kaikki järkevät keinot pitää nyt käyttää, että me saadaan tieto leviämään. Myös edustaja Kiuru viittasi tässä Nokian tapaukseen. 8 000 henkilöä sairastui siinä tilanteessa, kun tammoinen ikävä tapahtuma oli, ja tietyllä tavalla se kertoo siitä suuruusluokasta, kun vesijohtoverkkoja laajennetaan ja toivottavasti niitä laajennetaan, koska vesi on tietyllä tavalla bulkkituote, ja mitä enempi sitä tehdään kerralla, sen halvempaa se litrahinta on. Ja tämäkin tuo siihen mukanaan sen, että vesijohtoverkot tulevat laajenemaan tulevaisuudessa ja niistä tulee tammoisia entistä kriittisempiä. Siinä mielessä kaikki tällaiset nopeuttavat keinot ovat tässä tarpeen ja tämä terveydenhuollon ammattilaisten mahdollisuus laittaa vaaratiedote liikkeelle on paikallaan, ja siinä mielessä tämä on sitä varautumista ja ennakoimista, jos jotain tapahtuu. [Puhujan mikrofoni sulkeutuu]

No niin. — Sitten kun vielä muistetaan se — kun meilläkin pohjavedestä tehdään vain osa ja useampi vesi on pintavedestä ja tekopohjavedestä tehtyä — että tässä monella tapaa ongelmia voi mennä sinne veden mukaan, kun se raakavesi hankitaan monesta lähteestä. Mutta ennen kaikkea tämä verkostojen laajuus minua tässä mietityttää ja sitten nämä kriittiset pisteet, mistä nyt on tässä havaittu, että niihin ei ole murtauduttu ja muuta. Nämä vain kertovat siitä, että meidän pitää olla ennakoivia ja tehdä tällaisia asioita. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

15.16 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin anteeksi, painoin väärää nappia, kun varasin tätä puheenvuoroa — keskeytin Lylyn puheenvuoron.

Jokaisesta kriisistä kannattaa ottaa talteen se oppi, mikä tulee, esimerkiksi tässä Nokian kriisissä, minkä laajuudesta edustaja Lylykin mainitsi, 8 000 ihmistä, todella iso määrä. Näitä viestintäkanavia on paljon. Tämä viestintä fragmentoituu koko ajan, on useita kanavia. Kunnan kriisitiedotteet on yksi tapa, mutta kuinka moni seuraa kunnan verkkosivuja tai tekstiviestisivuja jatkuvasti? Harva sitä ehtii tekemään. Päällekkäisiä tiedotuskanavia tarvitaan, ja esimerkiksi Nokian oppi oli se, että moni kunta otti sen jälkeen asiakaskohtaisia tekstiviestipalveluja käyttöön. Eli jos olet kunnan vesiasiakas tai sähköasiakas tai vastaava, niin viesti menee sitten tekstiviestiä pitkin. En tiedä, onko se enää käytössä, mutta voisi kuvitella, että hyvinkin voisi olla — ja pitäisikin olla, koska se on yksi kanava muiden joukossa, ja mitä useampi kanava on käytössä, niin sen parempi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja ministeri Rantanen, viisi minuuttia tai vähemmän, olkaa hyvä.

15.17 Sisäministeri Mari Rantanen: Arvoisa puhemies! Aivan kuten täällä on salissa kuultu, niin vaikka hallituksen esityksen muutos sinänsä on pieni, niin sillä voi olla aivan valtava, suuri merkitys tammöisessä tilanteessa, jossa talousvesi on saastunut.

En malta olla tässä yhteydessä jatkamatta tähän edustaja Immosen puheenvuoroon. Totesitte, että viime perjantaina oli varautumispäivä. Näin oli, ja teemana itse asiassa oli vesi. Kuten edustaja Immonen tässä totesi, niin on totta tosiaan niin, että kovin harvalla vielä kotona on sitä pullovetä, ja ehkä tässä yhteydessä haluaisin siitä muistuttaa, että juuri tammöisiä tilanteita varten meillä tulisi jokaisella olla kotona sitä vettä jonkin verran varastoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2025 vp

tuna pulloihin ja myöskin tyhjiä puhtaita astioita, joihin sitä voidaan käydä sitten hakemassa, jos tilanne on sellainen, että talousvesi on saastunut.

Ja ehkä sanon tähän perään vielä sen, että näitä varautumisohjeita löytyy verkkosivulta Suomi.fi/varautuminen, jossa on erilaisia kriisitilanteita käsitelty ja myöskin sitä, mitä ihmisellä pitäisi olla omavarana, kotivarana kotona.

Mitä tulee tähän informaatioon ja tällaisista häiriötilanteista tiedottamiseen, niin kyllä, se haastaa tällä hetkellä varmasti kaikkia viranomaisia, koska jos ei tiedoteta riittävän nopeasti, niin perin usein tahtoo käydä niin, että tuo informaatiokupla kyllä täyttyy, ja se saattaa täyttyä äkkiä sellaisella informaatiolla, joka ei pidä paikkaansa, ja siinä mielessä tämä tilanne aina haastaa meidän viranomaisiakin, kun samaan aikaan saattaa olla jokin tehtävä meneillään, emme tiedä tarkoin, missä ollaan, ja silti kuitenkin pitäisi jo olla tiedottamassa, jotta asiaan ei pääse sitten erilaista informaatiota, mikä ei tosiaan pidä paikkaansa. Tämä on sikäli tänä päivänä hyvin haastavaa, ja juuri tämä, että meillä osa ihmisistä ei katso televisiota ja osa ihmisistä ei enää kuuntele radiota ja toiset ovat siellä erilaisissa sosiaalisen median kanavissa. Eli kyllä tässä siinä mielessä sentyypiset ratkaisut, joissa esimerkiksi tekstiviestit olisivat tällaisia vaaratiedotteiden reittejä, voisivat olla melkein pä sellaisia, mitä kohti meidän täytyy tässäkin yhteiskunnassa pyrkiä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.